TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ 20.2.2017
Työllisyys- ja yrittäjyysosasto/Neuvotteleva virkamies Pauliina Porkka
Työelämä- ja markkinaosasto/Hallitusneuvos Liisa Heinonen

EDUSKUNNAN TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVOVALIOKUNNALLE

Asia: E 59/2016 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa määritellään joukko keskeisiä periaatteita, joilla tuetaan toimivia ja oikeudenmukaisia työmarkkinoita ja sosiaaliturvajärjestelmiä euroalueella.

Komission keväällä 2016 käynnistämä julkinen kuuleminen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevasta luonnosasiakirjasta päättyi vuoden 2016 lopussa. Pilari kattaa muun muassa työllisyyttä, työvoimapolitiikkaa, työoikeutta ja yhdenvertaisuutta koskevia oikeuksia, joita tulisi komission näkemyksen mukaan noudattaa ensisijaisesti euroalueen maissa.

Komissio valmistelee parhaillaan varsinaista ehdotustaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista. Viimeisten tietojen mukaan sen olisi tarkoitus antaa ehdotuksensa 26.4.2017.

Yleisiä lähtökohtia

Komission alustava pilariehdotus jakautuu kolmeen kategoriaan:

1) Yhdenvertaiset mahdollisuudet ja työmarkkinoille pääsy – tämä pitää sisällään koulutukseen ja taitoihin investoimisen, yhdenvertaiset mahdollisuudet, sukupuolten tasa-arvon sekä aktiivisen työmarkkinapolitiikan toimia.

2) Reilut/tasapuoliset työolosuhteet

3) Riittävä ja kestävä sosiaalinen suojelu

Suomi ja monet muutkin jäsenvaltiot ovat katsoneet, että pilarin tulisi olla avoin myös muille kuin euroalueen jäsenvaltioille.

Valmisteltavan asiakirjan oikeudellinen luonne on epäselvä. Suomi ja useat muut jäsenvaltiot eivät ole tukeneet oikeudellisesti sitovan asiakirjan hyväksymistä. Yksi mahdollisuus on, että pilariin kirjattavat periaatteet otettaisiin huomioon ennen muuta EU:n ja euroalueen taloutta ja työllisyyttä koskevan seurannan ja mm maakohtaisten suositusten valmistelussa.

Pilariehdotus ja siihen liittyvät työoikeutta koskevat aloitteet

Komissio suunnittelee antavansa pilariin liittyen:
- aloitteen sosiaalisesta suojelusta kaikille,
- ehdotuksen nk työsuhteen todentamisdirektiivin uudistamiseksi,
- tulkitsevan tiedonannon työaikadirektiivin toimeenpanosta sekä
- ehdotuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta.

Komission pilariehdotuksen osalta Suomi on yhdessä muiden pohjoismaiden kanssa korostanut, että pilarin tulee kunnioittaa jäsenvaltioissa käytössä olevia palkanmuodostusprosesseja. Palkoista sovitaan Suomessa ja muissa pohjoismaissa työehtosopimuksissa. Jos komissio tekee palkkausta koskevia ehdotuksia, tulee ehdotusten oikeusperustan riittävyys arvioida tarkoin.

Työsuhteen todentamisdirektiivin (työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa työntekijöille työsopimuksessa tai työsuhteessa sovellettavista ehdoista (91/533/ETY) uudistamisessa saattaa olla kyse siitä, että työnantajan tulisi ilmoittaa direktiivissä tarkoitetuista työehdoista työntekijälle kirjallisesti heti työsuhteen alkaessa. Nykyisin direktiivi edellyttää kirjallisen ilmoituksen tekemistä 2 kuukauden kuluessa työsuhteen alkamisesta. Lisäksi direktiiviä ei nykyisin tarvitse soveltaa muun muassa työntekijöihin, joiden työsuhde kestää enintään yhden kuukauden.

Komissio antoi vuonna 2010 edellisen kertomuksen työaikadirektiivin täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa (KOM/2010/0802 lopull.) ottaen huomioon myös EU-tuomioistuimen ratkaisut Simap (C-303/98) ja Jaeger (C-151/02) ja Dellas, joissa tuomioistuin katsoi, että lääkäreiden työpaikalla tekemä päivystysaika on direktiivin tarkoittamaa työaikaa myös silloin, kun työtä ei tehdä (ei-aktiivinen päivystys työpaikalla). Komission mukaan Suomen lainsäädännössä päivystysaikaa, jona ei työskennellä, pidetään yleisesti ottaen työaikana, mutta tästä sallitaan työehtosopimuksin tehtäviä poikkeuksia, jotka eivät välttämättä ole EU- tuomioistuimen päätösten mukaisia. Tuomioistuin on Jaeger-tapauksessa katsonut, että korvaava lepoaika olisi järjestettävä ajankohtana, joka seuraa välittömästi työaikaa, jonka aikana lepojakso jäi pitämättä. Komission mukaan korvaava lepoaika voidaan Suomessa antaa myös tätä pidemmän ajan kuluessa.

Työn ja perheen yhteensovittamista koskevien komission ehdotusten yksityiskohdista ei ole tarkempaa. Tiettävästi pakettiin sisältyisi muun muassa isyysvapaata sekä muiden omaisten kuin lasten hoitovapaata koskevia ehdotuksia.